

LA INSERCIÓ

RE

LABORAL DELS GRADUATS UNIVERSITARIS A ESPANYA

Martí Parellada
Montserrat Álvarez

Universitat de Barcelona (IEB) i Fundación CYD

El volum de graduats que genera el sistema universitari espanyol cada curs és certament elevat. Així, el 2014-2015¹, el nombre de titulats en grau va ascendir a 223.596, mentre que en màster oficial es van graduar un total de 75.097 persones, a les quals cal sumar els 11.316 doctorands que van llegir la seva tesi doctoral el 2014. En definitiva, cada curs acadèmic s'incorporen al mercat de treball espanyol més de 300.000 persones amb una nova titulació oficial de formació superior universitària. La inserció laboral d'aquesta quantitat de graduats és un tema, doncs, que revesteix especial rellevància. A més, esdevé necessari que aquesta inserció laboral es dugui a terme de la millor manera possible perquè puguin contribuir positivament al desenvolupament de l'economia i societat espanyola, permetent, així, rendibilitzar la inversió pública i privada realitzada en la seva formació.

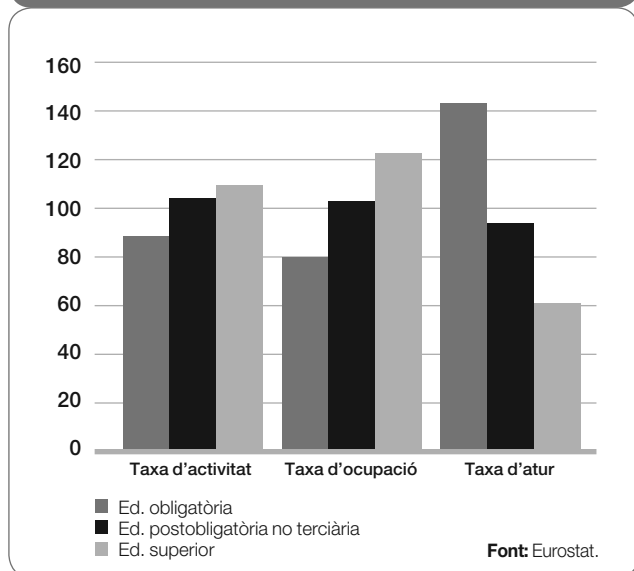
1 El darrer curs amb dades definitives, en el moment de redactar aquest article, dades del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport.

L'article s'ocupa d'aquest procés d'inserció laboral dels graduats universitaris a Espanya. En el primer apartat es fa esment, en general, de quins són els resultats comparats dels graduats en ensenyaments superiors, respecte al global de la població i també respecte als seus homònims europeus, pel que fa a qüestions cabdals relacionades amb el mercat laboral, com ara la taxa d'ocupació i d'atur o els guanys obtinguts en el seu treball. En el segon apartat es presenten els estudis més recents que analitzen en profunditat tot el procés i els resultats de la inserció laboral dels graduats universitaris a Espanya. L'article finalitza amb un apartat de conclusions sobre què poden fer les universitats i les administracions per millorar i facilitar aquest procés d'inserció laboral dels seus graduats.

1. El mercat de treball per als titulats en ensenyaments superiors

Els graduats en titulacions de nivell educatiu superior solen mostrar, respecte als que tenen un nivell educatiu més baix, unes majors taxes d'activitat i d'ocupació i una menor taxa d'atur. Efectivament, per al 2015 les dades d'Eurostat

Gràfic 1. Taxa d'activitat, taxa d'ocupació i taxa d'atur de la població de 25 a 64 anys espanyola, segons nivell educatiu assolit (taxes del conjunt de la població = 100), any 2015

indiquen que la taxa d'activitat dels graduats superiors² era del 89,6% a Espanya, uns vuit punts i mig percentuals per sobre de la dada per al conjunt de la població, mentre que la taxa d'ocupació era del 78,5%, 14 punts més, i la taxa d'atur

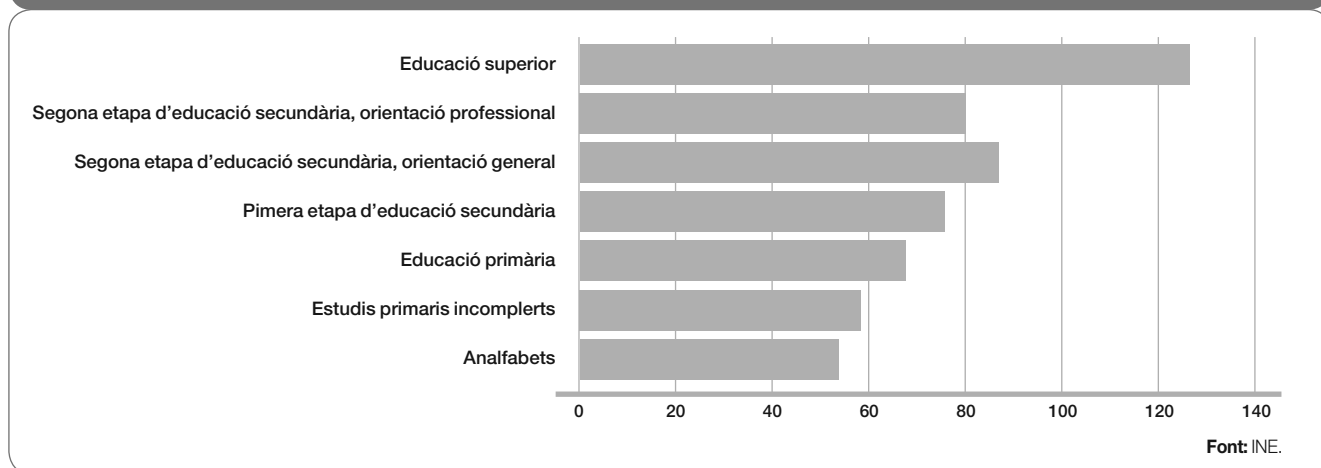
2 Població de 25 a 64 anys, totalitat dels titulats d'ensenyaments superiors o terciaris (universitaris i no universitaris, com els cicles formatius de grau superior).

era del 12,4%, vuit punts percentuals menys. La informació per als principals nivells educatius es mostra al gràfic 1.

Així mateix, quant a les característiques de l'ocupació d'aquests graduats superiors, es constata una taxa de temporalitat més baixa (per a l'any 2015, un 19,4%, tres punts i mig menys que la dada per al global poblacional) i un percentatge de treball a temps parcial més reduït (12,3%, una mica més de dos punts per sota). De la mateixa manera, hi havia entre aquests graduats superiors un percentatge més baix de treballadors subocupats (treballant menys hores de les que desitjarien) i, en paral·lel, un percentatge més alt de pluriocupats (amb una segona feina). Per altra banda, els guanys obtinguts són més elevats. Així l'any 2014, d'acord amb la informació que proporciona l'INE sobre el decil de salaris del treball principal, la mitjana dels salaris bruts mensuals dels ocupats amb una titulació d'ensenyament terciari era d'uns 2.400 euros (prorratejades les pagues extres), pràcticament un 30% superior a la dada per al conjunt de la població ocupada. En el gràfic 2 es pot observar aquesta mateixa variable segons els nivells educatius detallats.

Però si es comparen els resultats laborals dels titulats en ensenyaments superiors a Espanya amb els del conjunt de la Unió Europea (UE) i els seus principals països, continuant amb la informació d'Eurostat, la situació és més negativa per als espanyols, en línia amb el que succeeix a nivell general. Així, l'any 2015 s'observa una clara menor taxa d'ocupació

Gràfic 2. Salaris bruts mensuals mitjans, segons nivell educatiu assolit (salaris del conjunt de la població = 100), any 2014

(78,5% a Espanya i 84,1% a la UE) i una taxa d'atur molt més elevada (12,4% i 5,5%, respectivament), essent, però, la taxa d'activitat lleugerament superior (89,6% enfront del 88,8% de la UE). Tot i que també és cert que l'avantatge de ser un graduat superior és lleugerament més gran a Espanya, en termes de taxa d'ocupació i taxa d'atur. Així, un graduat superior espanyol registrava el 2015 una taxa d'ocupació un 16% més elevada que un titulat en un nivell educatiu immediatament inferior (això és en batxillerat o cicles formatius de grau mitjà), i una taxa d'atur un 35% inferior enfront de les xifres respectives del 14% i del 31% de la UE.

Per altra banda, respecte a la resta de països de la Unió Europea, els graduats superiors espanyols mostraven percentatges més reduïts d'ocupats pluriocupats o treballant a temps parcial i, en canvi, un clar major percentatge de subocupats i d'ocupats temporals. De fet, l'any 2015, el valor espanyol era el segon més elevat dels 28 països que conformen actualment la UE, tant en un cas com en l'altre.

De la mateixa manera, els graduats superiors espanyols obtenien uns menors guanys diferencials (o prima salarial) que els seus homònims en els països més avançats. Efectivament, segons la informació proporcionada per l'OCDE en la seva publicació *Education at a Glance 2015*, sobre els guanys relatius dels treballadors de 25 a 64 anys, es constata que el que ingressava a Espanya un graduat superior pel seu treball era un 51% més elevat que el que guanyava algú amb un nivell educatiu immediatament inferior (educació postobligatòria no terciària), mentre que la dada per al conjunt de l'OCDE era del 60%.

A més a més, la incidència del fenomen de la sobrequalificació, entesa com la situació que es produeix quan un graduat superior acaba desenvolupant tasques per a les quals n'hi hauria prou amb un nivell inferior d'estudis, és clarament superior en el cas dels graduats espanyols. Així, amb informació d'Eurostat, s'observa que Espanya destacava l'any 2015 per ser el país de la UE amb un major percentatge d'ocupats amb titulació superior que desenvolupaven tasques que no eren d'alta qualificació, és a dir, que realitzaven feines diferents de les de director i gerent, tècnic i professional científic i intel·lectual, i tècnic i professional de suport: un 37,4%, mentre que a la UE els graduats en ensenyaments terciaris que treballaven en ocupacions de baixa qualificació significaven un 23%. Espanya, de fet, era el país de la UE amb un percentatge més elevat de treballadors sobrequalificats.

2. La inserció laboral dels graduats universitaris

L'anàlisi dels processos d'inserció laboral dels graduats universitaris "i els seus resultats laborals obtinguts al cap d'uns pocs anys d'acabar els estudis" ha estat difícil de dur a terme a Espanya per una manca de dades homogènies i globals que abastessin tot el territori i que permetessin fer-ne un tractament sistemàtic. Al contrari, tradicionalment ha existit una multitud d'estudis parcials, amb metodologies diverses, que han tingut com a finalitat seguir el procés d'inserció al mercat de treball d'un col·lectiu concret de titulats, ja fos d'una universitat, de determinants estudis en una universitat o en diverses, o d'una comunitat autònoma en concret.

En el cas dels projectes duts a terme per les comunitats autònomes, hi ha hagut dos tipus diferents d'estudis. D'una banda, els basats en enquestes periòdiques adreçades a successives promocions de titulats, en les quals se'ls demanaven dades sobre el procés d'inserció laboral que havien seguit, com ara quina era la seva situació laboral als dos, tres, quatre o cinc anys després de titular-se; quines van ser les vies utilitzades per incorporar-se al mercat de treball; les condicions laborals del lloc de treball (actual i/o inicial), per exemple, el tipus de contracte, jornada laboral o remuneració obtinguda; l'adequació de la formació rebuda al treball desenvolupat, a fi de mesurar el grau de sobrequalificació percebuda, l'adequació de les seves competències a les exigides per la feina o la seva satisfacció en general per la titulació cursada i el lloc de treball que ocupen. Els resultats així obtinguts han pogut ser desglossats per característiques personals, com ara el sexe; per tipus d'universitat; àmbit d'ensenyament; titulacions cursades, o tipus d'estudi universitari realitzat (grau, màster o doctorat), entre d'altres.

En aquest tipus d'estudis destaquen el País Basc (a través de Lanbide, el Servei Basc d'Ocupació) o Galícia (mitjançant l'ACSUG, l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Galícia), però especialment Catalunya, a través de la tasca duta a terme per AQU (Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya). Aquesta darrera ja ha realitzat cinc enquestes, amb periodicitat triennal, des de l'any 2001, a les promocions de graduats universitaris en estudis de graus i antics cicles. També s'han realitzat tres edicions de l'estudi d'inserció laboral dels doctorats d'universitats catalanes i una per als titulats en màster oficial. A més a més, l'AQU també ha dut a terme recentment una enquesta a ocupadors perquè valoressin el grau d'ajustament de la formació dels graduats

universitaris a les seves necessitats, especialment pel que fa a les competències relacionades amb el lloc de treball³.

D'altra banda, algunes comunitats autònomes, com ara Andalusia o la Comunitat de Madrid, han dut a terme un tipus d'estudi d'inserció laboral, a través de les seves respectives conselleries d'Educació, basat en l'encreuament de dades sobre els titulats universitaris, per un costat, procedents de les universitats i, per l'altre, dels serveis públics d'ocupació i de la Seguretat Social. Això ha permès disposar de registres estadístics institucionals, en comptes de dades basades en enquestes, i poder obtenir informació de la totalitat de la població graduada objecte d'estudi que consta en els registres, en comptes d'una mostra. Tanmateix, com a conseqüència del procediment descrit, la informació obtinguda ha estat menys exhaustiva i completa, ja que hi ha qüestions que no es poden saber, com ara la via d'inserció al mercat de treball, la percepció de si la formació i les competències són adequades al lloc de treball i el nivell de satisfacció del graduat, per exemple, a més de no poder disposar de cap informació d'aquells que no són als registres, per exemple, perquè han emigrat.

En l'àmbit del conjunt d'Espanya, fins fa poc, el darrer estudi global i homogeni que existia era el que es va dur a terme el 2006 en el marc del projecte internacional, finançat per la Unió Europea, anomenat REFLEX (The Flexible Professional in the Knowledge Society: New Demands on Higher Education in Europe), que es podria considerar una continuació de l'anterior projecte CHEERS (Careers After Graduation—An European Research Study)⁴. Tretze països europeus (entre ells, Espanya) i el Japó van participar en el projecte REFLEX, l'objectiu del qual era analitzar la incorporació dels titulats universitaris al mercat laboral a través d'una enquesta als graduats en primer i segon cicle el curs 1999-2000, cinc anys després d'acabar els seus estudis (en el cas espanyol la mostra va ser de prop de 5.500 titulats). A més d'examinar el procés d'inserció laboral i la situació en el mercat de treball d'aquests titulats cinc anys després d'acabar la carrera, s'analitzaven prop d'una

3 En la molt completa base de dades que es pot trobar a la web <http://winddat.aqu.cat/ca/> es poden obtenir diferents indicadors d'inserció laboral per a titulacions i universitats. Vegeu <http://www.aqu.cat/estudis/index.html> per a informació general relativa als estudis d'inserció laboral realitzats per l'AQU.

4 En aquest projecte s'estudiava la inserció laboral dels graduats universitaris en el curs 1994-1995 quatre anys després de la seva graduació en 11 països europeus (entre ells, Espanya) i el Japó.

“Es constata que els resultats d'inserció laboral dels que es titulen en universitats privades són clarament millors que els d'aquells que ho fan a universitats públiques”

vintena de competències: el seu grau d'adquisició a la universitat i la menor o major adequació amb els nivells exigits al seu lloc de treball. Dels resultats, breument, se'n pot destacar que la situació laboral l'any 2005 dels graduats espanyols del curs 1999-2000 era la pitjor entre la dels graduats dels països considerats, tot i que les diferències s'havien escurçat respecte a l'estudi CHEERS. Així, els espanyols eren els que patien les taxes de temporalitat més elevades, els que havien tingut el major nombre d'ocupadors, els que en menor mesura obtenien un treball altament qualificat, els que més patien l'atur i els que menys sou rebien (entorn a un 40-50% inferior a un graduat alemany o suís). En el camp de les competències, també el desajust entre els nivells propis i els demanats per la feina era superior en el cas espanyol, tot i que la diferència era poc significativa. Els graduats espanyols eren els que menys satisfets es trobaven amb els estudis seguits i prop d'un 10% declarava que no tornaria a estudiar una carrera universitària si tornés enrere, percentatge cinc vegades superior a la mitjana.

Molt més recents en el temps són dos projectes d'àmbit estatal que intenten superar les mancances de dades homogènies i que es refereixen a la totalitat del sistema universitari espanyol. Un primer projecte, dut a terme pel Ministeri d'Educació, s'ha basat en l'encreuament de dades entre les bases universitàries i les que estan en possessió del Ministeri d'Ocupació, sobre la Seguretat Social. Més en concret, s'han pres les dades de la vida laboral dels afiliats a la Seguretat Social i s'han analitzat les corresponents als titulats universitaris del curs 2009-2010, concentrant-se en la seva situació en el mes de març dels quatre anys posteriors (2011, 2012, 2013 i 2014). Les variables estudiades han estat la taxa d'afiliació, el percentatge d'afiliats al règim d'autònoms, el tipus de contracte i la jornada laboral d'aquells que estaven contractats per compte d'altri (règim general de la Seguretat Social), el grup de cotització en què estaven inscrits (per valorar el seu nivell de sobrequalificació) i la base de cotització d'aquells ocupats per compte d'altri a jornada completa. S'han analitzat els titulats en estudis equivalents a grau universitari, els de màster oficial i els de doctorat

i s'han pogut obtenir resultats detallats per sexe, edat i nacionalitat, així com per tipus d'universitat de procedència, branca i àmbit d'estudi i, fins i tot, titulació⁵.

Un segon projecte, dut a terme per l'Institut Nacional d'Estadística (INE), és l'Enquesta d'inserció laboral de titulats universitaris, que es va dur a terme entre el setembre del 2014 i el febrer del 2015. La promoció objecte d'anàlisi va ser la dels graduats en el curs 2009-2010 en estudis de primer i segon cicle i de grau. La mostra aconseguida finalment va ser d'aproximadament 30.000 titulats. En comparació amb el projecte del Ministeri d'Educació, aquest de l'INE suposa poder obtenir informació també sobre la situació i evolució dels graduats que no figuren donats d'alta a la Seguretat Social (aturats, inactius, els que treballen a l'estranger o aquells que treballen a Espanya però no estan afiliats al règim general o d'autònoms de la Seguretat Social). A més, l'Enquesta permet analitzar aspectes o variables que no es

poden obtenir dels registres de la Seguretat Social, de tipus més personal o de valoració. Com en el projecte del Ministeri d'Educació, a partir de l'Enquesta també es poden obtenir els resultats diferenciats per sexe, edat, nacionalitat i altres característiques personals, tipus d'universitat, àmbit d'estudi, titulacions, comunitats autònomes, i es pot comparar la situació en el primer treball i en l'actual.

En els quadres 1 i 2 es presenta una síntesi dels resultats d'ambdós estudis, diferenciant per les branques d'ensenyament que han seguit els graduats, per sexe i tipus d'universitat on van estudiar (pública o privada), alhora que es destaquen les característiques més rellevants del primer treball després d'acabar la carrera (en el cas de l'estudi del Ministeri es considera la diferència entre la situació un any després de graduar-se o quatre anys després, graduats de la promoció 2009-2010 el 2011 o el 2014); finalment, per al cas de l'estudi del Ministeri, també es mostren les diferències d'inserció laboral segons tipus d'estudi seguit pel graduat, és a dir, grau, màster o doctorat.

Els resultats de tots dos projectes deixen constatació d'algunes regularitats. En primer lloc, evidencien que les branques d'ensenyament amb millors indicadors d'inserció labo-

5 Al QUEDU (Qué estudiar y dónde en la universidad) es poden consultar per titulacions i universitats alguns d'aquests indicadors d'inserció laboral: <https://www.educacion.gob.es/notasdecorte/compBdDo>. La informació relativa a la inserció laboral es pot consultar al Ministeri d'Educació a <http://www.mecd.gob.es/educacion-mecd/areas-educacion/universidades/estadisticas-informes/estadisticas/insercion-laboral-.html>.

Quadre 1. Indicadors d'inserció laboral. Situació el març de 2014 dels graduats en el curs 2009-2010, segons registres de la vida laboral de la Seguretat Social

	Taxa d'afiliació (%)	% autònoms	% contractes indefinits	% jornada a temps complet	% grup de cotització NO universitari	Base de cotització mitjana anual (euros)
Graduats en grau i antics cicles	64,4	10,3	50,7	74,2	44,5	23.736
Arts i humanitats	48,8	11,8	41,2	57,8	49,4	22.105
Ciències	63,7	8,8	41,8	79,2	37,1	20.406
Ciències de la salut	71,4	15,3	33,8	72,5	11,8	25.506
Ciències socials i jurídiques	63,8	8,7	52,2	68,8	55,3	22.798
Enginyeria i arquitectura	67,2	10,9	61,9	91,5	38,6	25.738
Dones	64,1	8,8	46,7	68,7	45,2	22.484
Homes	64,9	12,5	57,3	83,0	43,3	25.384
Universitats públiques	63,7	9,3	49,7	74,1	46,1	23.327
Universitats privades	69,4	16,3	57,6	75,1	34,0	26.535
Situació el març del 2011	43,4	7,0	48,2	67,7	51,5	22.579
Graduats en màster oficial	56,8	12,1	45,5	76,3	29,2	25.475
Graduats en doctorat	52,0	7,8	42,0	87,5	5,8	32.727

Nota: la taxa d'afiliació es refereix al percentatge dels titulats que estan donats d'alta a la Seguretat Social. Per a aquests també s'indica el percentatge dels que ho estan en el règim d'autònoms i els que consten en grups de cotització de tipus universitari. El percentatge de contractats indefinits i a temps complet, així com la base de cotització es refereix als titulats donats d'alta a la Seguretat Social per compte d'altri (en el cas de la base de cotització només es consideren els treballadors a temps complet).

Font: Ministeri d'Educació, Cultura i Esport.

Quadre 2. Indicadors d'inserció laboral. Titulats en antics cicles i graus el curs 2009-2010, situació a finals del 2014, dades de l'Enquesta d'inserció laboral de titulats universitaris (en %)

	Taxa d'ocupació	Taxa d'atur	En pràctiques, formació o becari	Assalariat amb contracte permanent	Assalariat amb contracte temporal	Empresari o treballador independent
Total graduats	75,6	19,2	12,0	43,2	33,9	10,0
Arts i humanitats	64,3	28,0	9,5	38,8	39,1	11,5
Ciències	70,0	24,1	24,9	32,9	33,9	7,7
Ciències de la salut	81,3	14,2	24,1	31,1	32,4	11,9
Ciències socials i jurídiques	74,2	20,4	7,9	45,0	37,8	8,3
Enginyeria i arquitectura	80,8	15,4	12,4	49,0	25,0	12,9
Dones	74,1	20,5	12,6	40,1	38,5	8,1
Homes	78,0	17,2	11,2	47,7	27,2	12,8
Universitats públiques	74,6	20,2	13,0	42,2	35,1	8,9
Universitats privades	81,8	13,1	6,8	48,8	27,1	15,9
Primer treball	nd	nd	19,2	27,1	46,6	5,8

	Treballant a temps parcial	Treballant durant dos anys o més des que va acabar la carrera	Treballant en la seva àrea d'estudi o relacionada	No necessari títol universitari, sobrequalificació subjectiva, autopercebuda	Treballant a l'estranger
Total graduats	23,5	71,0	77,2	25,3	7,8
Arts i humanitats	36,9	59,4	56,2	32,1	14,1
Ciències	19,2	65,9	76,5	22,7	10,1
Ciències de la salut	27,0	79,3	94,7	6,9	8,1
Ciències socials i jurídiques	27,6	69,3	72,5	32,3	4,7
Enginyeria i arquitectura	10,4	74,9	83,4	18,7	12,2
Dones	28,6	69,4	76,4	27,0	6,4
Homes	16,2	73,3	78,5	22,7	9,7
Universitats públiques	24,0	69,6	76,1	27,0	7,9
Universitats privades	20,7	78,8	83,6	15,8	7,2
Primer treball	nd	nd	71,4	36,9	5,8

Nota: nd és no disponible.

Font: Institut Nacional d'Estadística (INE). EILU: Enquesta d'inserció laboral de titulats universitaris.

ral són ciències de la salut i enginyeria i arquitectura, mentre que a la banda oposada trobem arts i humanitats, en termes generals. En segon lloc, per sexe, mostren que els pitjors indicadors d'inserció laboral es registren per a les dones titulades universitàries en relació amb els seus homònims masculins, en forma de menor taxa d'ocupació i major taxa d'atur quatre anys després de la seva graduació, menor estabilitat en l'ocupació, un percentatge més alt treballant a temps parcial, major sobrequalificació o salaris inferiors (contractades a temps complet), per exemple.

En tercer lloc, es constata que els resultats d'inserció laboral dels que es titulen en universitats privades són clarament mi-

llors que els d'aquells que ho fan en universitats públiques. Aquestes diferències es justifiquen per tres qüestions⁶: 1) l'oferta acadèmica: les universitats privades estan relativament especialitzades, en comparació amb les públiques, en titulacions de l'àmbit de la salut o d'administració i negocis –les més demandades pels alumnes universitaris en termes absoluts, per altra banda–, les quals es caracteritzen per tenir bones dades d'inserció; 2) el nivell socioeconòmic: els estudiants de les universitats privades solen provenir de famílies de renda elevada, amb ocupacions de nivell alt i formació educativa su-

⁶ Segons el Ministeri d'Educació, Cultura i Esport i la Conferència de Consells Socials, 2014.

perior; 3) la facilitat per implantar i coordinar pràctiques, especialment en el cas de les universitats privades que procedeixen de l'àmbit empresarial i imparteixen ensenyaments relacionats. Les pràctiques, en aquest sentit, són una de les principals vies que tenen les universitats per ajudar el seu alumnat en els inicis del seu procés d'inserció laboral.

En quart lloc, i de manera lògica, en tots dos estudis queda clar que les diferències entre la primera ocupació i l'ocupació actual o entre la situació al primer any de graduar-se i quatre anys després són nítides, amb una major qualitat d'inserció laboral en aquest darrer moment. En cinquè lloc, i atenent en concret a l'estudi del Ministeri, s'observa que els titulats en doctorat obtenen millors resultats d'inserció laboral que els titulats en màster oficial i aquests, a la seva vegada, millors que els que van acabar un grau, en aspectes com ara ingressos obtinguts (segons base de cotització a la Seguretat Social) o adequació a la feina (major percentatge que cotitza en un grup universitari).

Finalment, també cal esmentar que, segons l'anàlisi més detallada realitzada en l'estudi del Ministeri d'Educació⁷, es detecta un cert desequilibri entre les carreres demandades pels universitaris i els indicadors d'inserció al mercat de treball, en el sentit que hi ha titulacions que tenen bons indicadors laborals, per sobre de la mitjana, i no obstant això la seva nota de tall (el resultat de la demanda dels estudiants i l'oferta de places de les universitats) està per sota de la mitjana: entre elles, matemàtiques, química, les relacionades amb informàtica i amb certes especialitats d'enginyeria industrial (elèctrica, electrònica i mecànica), òptica i optometria o administració i direcció d'empreses. A l'altre extrem, hi ha titulacions àmpliament demandades, en termes relatius, pels estudiants i que, en canvi, registren indicadors d'inserció laboral clarament per sota de la mitjana: publicitat i relacions públiques, comunicació audiovisual, belles arts o periodisme, entre d'altres. Per tant semblaria que no hi ha una correlació evident entre els perfils més valorats pel mercat laboral i les carreres universitàries que els estudiants trien. En relació amb això, també es pot indicar que, segons el CEDEFOP (Centre Europeu per al Desenvolupament de la Formació Professional), a la UE hi haurà un augment de la demanda de professionals STEM (acrònims en anglès de ciència, tecnologia, enginyeria i matemàtiques) del 13% en la propera dècada, mentre que

7 Op. cit.

“En l'estudi del Ministeri d'Educació es detecta un cert desequilibri entre les carreres demandades pels universitaris i els indicadors d'inserció al mercat de treball”

la demanda global de professionals serà notablement inferior, del 3%. Espanya, en aquests moments, es troba per sota dels països més grans i avançats del nostre entorn en la generació de graduats superiors en aquests camps. Així, prenent dades d'Eurostat, el percentatge de graduats universitaris el 2014 en els camps de ciències de la vida, físiques, matemàtiques i estadística, informàtica, enginyeria i arquitectura va ser del 23% a Espanya, percentatge similar al de França, però inferior al d'Itàlia (24,2%), el Regne Unit (26,6%) i Alemanya (34,8%). Des d'una altra perspectiva, amb dades de l'OCDE, concretament de la publicació *Education at a Glance 2015*, la ràtio entre els graduats superiors en aquests camps STEM i la població entre 20 i 29 anys (en milers) era, el 2014, de 14,5 a Espanya, per sota de la UE (16,1), França (16,5), Alemanya (18,7) o el Regne Unit (21,3).

A banda del projecte de l'INE i del Ministeri d'Educació, es pot esmentar el recentment publicat *Barómetro de empleabilidad y empleo de los universitarios en España*, de l'Observatori d'Ocupabilitat i Ocupació Universitàries (OEEU)⁸. Mitjançant una enquesta a uns 13.000 graduats en estudis equivalents al grau universitari de la promoció 2009-2010 provinents de 45 universitats espanyoles, tant públiques com privades, es van obtenir dades, entre d'altres qüestions, de la satisfacció amb els estudis cursats, la trajectòria laboral seguida i sobre les competències obtingudes. Entre els principals resultats d'aquest baròmetre, cal esmentar el fet que els enquestats pensen que la universitat els va aportar pràcticament la totalitat del nivell que es requereix al seu treball en competències genèriques com ara treballar en equip, el domini de les característiques específiques de la titulació o saber comunicar de forma escrita, però en canvi es va quedar curta en les competències relacionades amb els idiomes, en la capacitat

8 Aquest Observatori és una iniciativa conjunta entre la Fundació Bancària 'la Caixa', la CRUE (Conferència de Rectors de les Universitats Espanyoles) i la Càtedra UNESCO de Gestió i Política Universitària de la Universitat Politècnica de Madrid: <https://datos.oeeu.org/>.

per a gestionar la pressió i en la capacitat per prendre decisions. A més, la universitat els va aportar poc en l'adquisició de competències relacionades amb la cerca de feina, com ara la capacitat per complementar un currículum o les habilitats per enfrontar una entrevista de treball. En aquest sentit, l'estudi troba que els contactes personals van ser, amb diferència, el mitjà més recorregut per a la cerca de feina i, a la vegada, el que major taxa d'èxit comportava, seguit per l'autopresentació i el contacte directe. Quant a la valoració dels components de la formació universitària rebuda, la nota més alta era per als professors i els continguts de la titulació, i quedaven a la cua els serveis de suport a l'estudiant (orientació, cerca de feina, etc.), que els enquestats valoraven amb un 1,95 sobre 4. Finalment, les metodologies d'ensenyament rebien una nota de satisfacció reduïda. Les classes basades en teories, concepte i paradigmes eren més importants que els coneixements pràctics i metodològics i les classes magistrals seguien tenint un pes elevat, mentre que l'aprenentatge basat en projectes, les exposicions orals, les pràctiques en empreses o institucions i la participació en projectes de recerca tenien relativament poca importància⁹.

3. Conclusions

Una de les maneres de poder millorar la inserció laboral dels graduats universitaris que surten cada curs de les universitats espanyoles seria òbviament canviar el model productiu de l'Estat, i anar cap a una economia amb un major pes relatiu en la seva estructura productiva dels serveis basats en el coneixement i dels sectors industrials d'alta intensitat tecnològica, en comptes de serveis tradicionals, com el turisme, i indústries de tipus més tradicional, com ara l'alimentació o el tèxtil, no tan sofisticades des del punt de vista del coneixement; sectors, per tant, amb poca demanda relativa d'ocupats amb un alt nivell educatiu. En aquest sentit, cal indicar que de tots els països de la Unió Europea, Espanya era l'any 2015 el cinquè

⁹ Una altra publicació recent, en aquest cas, realitzada per la Fundació Everis, és el *Ranking universidad-empresa. Encuesta a las empresas españolas sobre la empleabilidad de los titulados superiores*, en què es va portar a terme una anàlisi quantitativa de l'opinió dels ocupadors sobre els titulats universitaris recentment contractats pel que fa a les competències necessàries per desenvolupar adequadament les tasques pròpies del seu lloc de treball. L'objectiu era identificar en les diferents branques d'ensenyament quines eren les universitats els graduats de les quals rebien una valoració més positiva pel que fa a les competències detentades: <https://es.fundacioneveris.com/II-ranking-universidad-empresa-2016>.

“De tots els països de la UE, Espanya era l'any 2015 el cinquè amb un menor percentatge de treballadors entre 25 i 64 anys ocupats en tasques d'alta qualificació”

amb un menor percentatge de treballadors entre 25 i 64 anys ocupats en tasques d'alta qualificació: el 32,9%, allunyat del 40,7% del conjunt de la UE. Mentre que, per contra, Espanya estava entre els 12 països amb un major percentatge de població de 25 a 64 anys en possessió d'una titulació de nivell terciari, el 35,1%, cinc punts per sobre de la dada per al conjunt de la UE. D'acord amb aquestes dades, és normal que Espanya sigui el país on més graduats superiors estan ocupats en feines de baixa qualificació, tal com s'ha posat de manifest en el primer epígraf de l'article. Però el canvi de model productiu de l'economia d'un país va més enllà del que serien les responsabilitats i atribucions de les universitats.

Ara bé, el que sí es pot fer des de les universitats és, en primer lloc, intentar facilitar el procés d'inserció dels seus graduats al mercat de treball, per exemple, amb un millor servei d'orientació laboral i enfortint l'adquisició de competències relacionades amb la cerca de feina (una de les mancances que es trobaven, com s'ha vist a l'epígraf anterior, en el baròmetre sobre ocupabilitat i ocupació dels universitaris a Espanya); millorar el funcionament de les borses de treball universitàries, que no són actualment una de les vies ni més utilitzades ni de més èxit a l'hora de trobar feina; i, sobretot, posar més èmfasi i perfeccionar el funcionament de les pràctiques en empreses i institucions dels estudiants en els darrers cursos de la titulació. Aquesta és una manera molt útil de facilitar l'inici de la inserció laboral dels universitaris i, a més, ha registrat un impuls important amb l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES) en introduir les pràctiques externes als plans d'estudi de les titulacions. Hi ha universitats, en aquest sentit, que han estat pioneres a Espanya en la promoció de pràctiques. Un dels millors exemples és la Universitat Jaume I de Castelló (Beas Collado, 2014), que va adoptar ja fa més de dues dècades un model de pràctiques obligatòries integrades (pràctiques acadèmiques externes curriculars), que suposava que tots els estudiants es graduaven amb almenys una primera experiència professional, constituint, fins a l'entrada de l'EEES, un model singular en comparació amb la resta d'universitats espanyoles. Aquest model, altament satisfactori per a tots els participants, és a dir,

alumnes, tutors, empreses i institucions, a més facilitava clarament l'ocupabilitat de l'alumnat: així, a l'entorn d'un de cada tres estudiants havia treballat després per a l'empresa o institució on havia realitzat les pràctiques.

En segon lloc, atès que actualment es disposa d'informació recent i detallada sobre l'ocupabilitat de diferents titulacions i universitats, és necessari que aquesta informació es posi a l'abast d'aquells estudiants de secundària que han decidit continuar la seva formació amb l'ingrés a la universitat, perquè siguin conscients ells i les seves famílies de les condicions futures d'inserció laboral que es poden trobar segons l'opció per la qual optin, i puguin prendre la seva decisió amb el major coneixement de causa. És a dir, seria necessari que les administracions públiques competents, l'Estat i les comunitats autònomes, i, també, les universitats donessin més importància i visibilitat a aquesta informació àmplia i contrastada que s'ha anat reunint sobre ocupabilitat. Fins i tot, a l'informe de la Comissió d'Experts per a la Reforma del Sistema Universitari Espanyol, del 2013 (Miras-Portugal *et al.*, 2013) s'anava més enllà i es proposava vincular el finançament universitari associat a la docència de cada universitat als resultats relatius d'ocupabilitat dels seus titulats, en comparació amb la resta d'universitats públiques. ■

Referències

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte y Conferencia de Consejos Sociales (2014). *Inserción laboral de los egresados universitarios. La perspectiva de la afiliación a la Seguridad Social*. Madrid: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

Fundación CYD. Informe CYD. La contribución de las universidades españolas al desarrollo, diversos anys. Barcelona: Fundación CYD.

Beas Collado, M. I. (2014). "El programa de prácticas externas curriculares de la Universitat Jaume I", a *Informe CYD 2013*, pàgs. 154-156. Barcelona: Fundación CYD.

Miras-Portugal, M. T., O. Alzaga, J. A. de Azcárraga, J. Capmany, L. Garicano, F. M. Goñi, R. Puyol, M. Rodríguez i M. Urrea (2013). *Propuestas para la reforma y mejora de la calidad y eficiencia del sistema universitario español*. Informe de la Comisión de Expertos para la Reforma del Sistema Universitario Español designats pel Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. Madrid: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.